

КОМПОНЕНТИ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКІВ МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Припуга Н.В.

Предметом статті є дослідження особливостей регулювання розвитку ринків молока та молочної продукції України.

Мета статті полягає в уточненні механізмів регулювання розвитку ринків молока та молочної продукції.

Використані наступні методи: аналізу і синтезу, абстрактно-логічний, аналогій, експертний метод.

Основні результати дослідження полягають у узагальненні механізмів забезпечення розвитку ринків молока та молочної продукції з виділенням 5 груп механізмів: вхідних бар'єрів доступу на ринки молока та молочної продукції; антимонопольного регулювання; конкурентного регулювання; державної підтримки та моніторингу і контролю якості й безпечності молока і молочної продукції. Описано особливості задіяння кожної групи механізмів в процесі забезпечення розвитку ринків молока та молочної продукції.

Результати можуть бути використані при формуванні програмних документів та здійсненні регулювання розвитку ринків молока та молочної продукції України.

Ключові слова: ринок молока та молочної продукції; механізми розвитку; антимонопольно-конкурентне регулювання; державна підтримка; якість та безпечність; вхідні бар'єри ринків.

КОМПОНЕНТЫ МЕХАНИЗМА РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ МОЛОКА И МОЛОЧНОЙ ПРОДУКЦИИ УКРАИНЫ

Припуга Н.В.

Предметом статьи является исследование особенностей регулирования развития рынков молока и молочной продукции Украины.

Цель статьи заключается в уточнении механизмов регулирования развития рынков молока и молочной продукции.

Использованы следующие методы: анализа и синтеза, абстрактно-логический, аналогий, экспертный метод.

Основные результаты исследования заключаются в обобщении механизмов обеспечения развития рынков молока и молочной продукции с выделением 5 групп механизмов: входных барьеров доступа на рынки молока и молочной продукции; антимонопольного регулирования; конкурентного регулирования; государственной поддержки; мониторинга и контроля качества и безопасности молока и молочной продукции. Описаны особенности задействования каждой группы механизмов в процессе обеспечения развития рынков молока и молочной продукции.

Результаты могут быть использованы при формировании программных документов и осуществлении регулирования развития рынков молока и молочной продукции Украины.

Ключевые слова: рынок молока и молочной продукции; механизмы развития; антимонопольно-конкурентное регулирования; государственная поддержка; качество и безопасность; входные барьеры рынков.

COMPONENTS OF MECHANISM OF REGULATION OF DEVELOPMENT OF MARKETS MILK AND DAIRY PRODUCTS IN UKRAINE

Pryputa N.V.

The subject of the article is study of peculiarities of regulation of development markets milk and dairy products in Ukraine. The goal of the article is to make more precise mechanisms of regulation of development of markets milk and dairy products. Analysis and synthesis, abstract and logic, analogy, expert method are used in the article.

Main results of the research conclude in generalization of mechanisms of ensuring of development market milk and dairy products with picking out of 5 groups of mechanisms: entry barriers of markets of milk and dairy products; antitrust regulation; competitive regulation; state support; monitoring and control of quality and safety of milk and dairy products. Are described peculiarities of use of each groups of mechanisms in the process of ensuring of development of markets of milk and dairy products.

The results can be used in the process of formation of program documents and regulation of development of markets of milk and dairy products of Ukraine.

Keywords: market of milk and dairy products; mechanisms of development; antitrust and competitive regulation; state support; quality and safety; entry barriers of markets.

Постановка проблеми. Молокопродуктовий підкомплекс виконує різнопланову роль в економіці, що проявляється у: забезпеченні промисловості молочною й іншою сировиною, переробці молока на різні молочні продукти, працевлаштуванні населення та вирішенні інших суспільних завдань.

Однією з характерних тенденцій сучасного розвитку економіки в світі є все більше переплетення між окремими галузями національних економік та посилення процесів глобалізації. Це повною мірою має відношення як до аграрного сектора економіки України, так і до молокопродуктового підкомплексу держави, оскільки вони почали відчувати все більший політичний та економічний вплив в процесі здійснення

господарської діяльності. Відповідно зазначеного як для всього ринку в державі, так і для ринку молока та молочної продукції в Україні актуальним є забезпечення розвитку, формування дієвого конкурентного ринкового середовища, недопущення національної та наднаціональної монополізації ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема забезпечення розвитку та налагодження дієвого конкурентного середовища є важливою проблемою для молокопродуктового підкомплексу, оскільки саме середовище формує передумови по забезпеченню належного рівня конкурентоспроможності молока та молочної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Вирішення даної проблеми тісною мірою пов'язано з питаннями антимонопольно-конкурентного регулювання. Наслідком зміни умов функціонування конкурентного середовища та його викривлення може стати усунення з ринку значної кількості суб'єктів господарювання, розвиток явищ монополізму, порушення ринкової рівноваги, диктат сил пропозиції на ринку та порушення забезпечення населення будь-яким продуктом харчування. Зазначеній проблемі значну увагу приділяли такі зарубіжні вчені як Авдашева С.Б., Шаститко А.Е., Калмычкова Е.Н. [1], Арментано Доминик Т. [2], В. Кіп Віскозі, Джон М. Верном, Джозеф Е. Гарингтон [3], Мэнкью Н.Г. [7], Розанова Н. [8], Кірзнер І. (Kirzner I.M.) [10], Уільямсон О. (Williamson O.E.) [11] та інші. Серед вітчизняних учених різні проблеми налагодження конкурентного середовища в своїх працях досліджували такі вчені як Трегобчук В.М., Пасхавер Б.Й., Бородіна О.М. [4], Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф., Малік М.Й.[5], Коваленко Ю.С. [6] та багато інших. У зв'язку з цим, актуальністю відзначається уточнення більш дієвих механізмів забезпечення розвитку ринків молока та молочної продукції України.

Метою статті є уточнення більш дієвих на поточний момент механізмів регулювання розвитку ринків молока та молочної продукції.

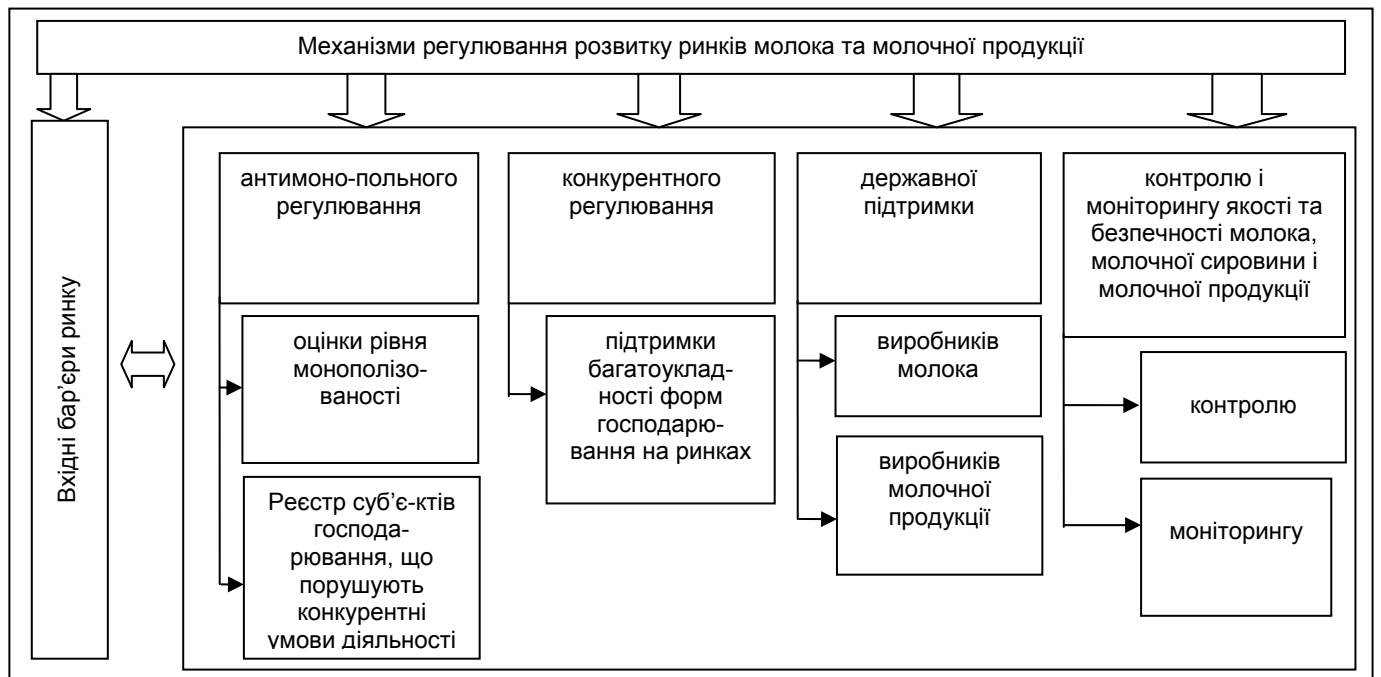
Предметом дослідження виступають процеси та механізми регулювання розвитку ринків молока та молочної продукції України.

Завдання статті полягають в:

- узагальненні механізмів розвитку ринків молока й молочної продукції та виділенні більш дієвих на поточний момент часу груп механізмів;
- визначенні особливостей задіяння окремих груп механізмів в процесі регулювання розвитку ринків молока та молочної продукції України.

Виклад основних результатів. Молокопродуктовий підкомплекс характеризується множинним впливом в економіці. З однієї сторони, він спрямований на вирішення економічних завдань: забезпечення населення молоком та молочними продуктами, забезпечення належного рівня конкурентоспроможності продукції, збільшення експорту продукції галузі. З іншої сторони, підкомплексом вирішуються соціальні завдання: працевлаштування населення, надання можливості населенню отримати дохід тощо.

Вирішення завдань розвитку досягається відповідним механізмом. Активізація механізму регулювання розвитку не повинна здійснюватись тільки заради само механізму. Спрямованість такої активізації повинна бути на підвищення конкурентоспроможності продукції галузі на внутрішньому та зовнішньому ринках та в напрямі сприяння вирішенню інших суспільно-економічних завдань розвитку молокопродуктового підкомплексу. Основні складові засад державної політики щодо забезпечення зазначеного представлені на рис. 1.

Рисунок 1. Складові механізму регулювання розвитку ринків молока і молочних продуктів

* Джерело: Опрацьовано автором

Узагальнення зазначених вище наукових джерел дало підстави виділити п'ять груп механізмів розвитку ринків молока та молочної продукції: механізми вхідних бар'єрів, антимонопольного регулювання, конкурентного регулювання, державної підтримки, контролю і моніторингу якості й безпечності молока та молочної продукції. В нашому дослідженні вхідні бар'єри ринків умовно віднесені до першої групи механізмів.

Базовою складовою механізму антимонопольного регулювання є корегування вхідних бар'єрів доступу на ринок, що має обмежуючу спрямованість щодо недопущення надмірної концентрації позицій окремих підприємств. Сучасний ринок молока та молочної продукції не є місцем вільної взаємодії виробників. Дієвість функціонування даного ринку в суспільно-економічному відношенні визначається в першу чергу рівнем забезпечення населення якісної продукцією. Налагодження дієвого конкурентного середовища в галузі повинно базуватись на основі приділення значної уваги виробництву саме якісної продукції. Слід зазначити, що механізми вхідних бар'єрів тісним чином пов'язані з чотирма іншими зазначеними групами механізмів. В свою чергу, приклад механізму вхідних бар'єрів щодо п'ятої групи механізмів відносно контролю якості та безпечності молока та молочної продукції представлений на рис. 2.

Цілі розвитку молокопродуктового підкомплексу формуються виходячи з передбачення певного прояву дії факторів зовнішнього середовища. Але в реальній дійсності може відбутись зміна впливу будь-якого фактора. На основі зазначеного можна зробити висновок, що обґрунтовані за певних умов оптимальні управлінські рішення в процесі їх реалізації можуть призвести до інших результатів. Виходячи з такої мінливості умов функціонування ринків молока та молочної продукції, важливими регулюючими компонентами ринків виступають механізми антимонопольного та конкурентного регулювання.

Галузевий механізм антимонопольно-конкурентного регулювання спрямований на забезпечення дієвості функціонування її конкурентного середовища. Двома основними складовими зазначеного механізму будуть механізми антимонопольного та конкурентного регулювання. На будь-якому управлінському рівні важливим є визначення ключових періодів для проведення оцінки та визначення порядку внесення коригуючих заходів по кожному виділеному типу умов виробництва.

Рисунок 2. Вхідні бар'єри ринку в частині контролю якості та безпечності молока та молочної продукції

Складовою механізмів антимонопольного регулювання виступають механізми оцінки рівня монополізованості. Важливим є системне здійснення даного завдання. Це більш доцільно реалізовувати на основі формування та ведення Реєстрів суб'єктів господарювання, що є першочерговими відносно моніторингу з дотримання конкурентних умов діяльності. Основними суб'єктами управління Реєстром доцільно зробити окремий підрозділ Міністерства аграрної політики та продовольства України у взаємодії з підрозділом Антимонопольного комітету України. Зазначене передбачає формування та ведення реєстрів підприємств галузі з домінуючим положенням на ринку. Порядок ведення Реєстру передбачає визначення мотивів та періодичності проведення моніторингу, інструментальної бази та критеріїв оцінки монополізованості за горизонтальними, вертикальними, іншими угодами, а також за результатами координації економічної діяльності та щодо здійснення узгоджених дій на ринку молока та молочної продукції.

Механізми конкурентного регулювання значною мірою пов'язані із механізмами підтримки організаційно-правових форм господарської діяльності. Зазначений механізм спрямований на збереження багатоманітності форм власності і господарювання в галузях виробництва та переробки молока. Тому його активізація повинна враховувати організаційну побудову галузі. При цьому слід зазначити відмінність різних форм господарювання у вирішенні економічних та соціальних завдань розвитку. Враховуючи важливу суспільно-економічну роль молокопродуктового підкомплексу в економіці галузі та сільських територій,

механізм регулювання повинен бути спрямований на підтримання рівних умов для функціонування різних форм власності і господарювання в галузі і збереження їх різноманітності, а це, безпосередньо, особистих господарств населення, фермерських господарств, невеликих сільськогосподарських підприємств, могутніх інтегрованих фінансово-промислово-аграрних формувань.

Більш високий рівень конкурентоспроможності виробництва молока відзначається в структурних підрозділах великих корпоративних формувань, що отримали назву «агрохолдинги». Ці формування відзначаються акцентами на інноваційному та техніко-технологічному оновленні виробництва. Потенційно їх вплив в галузі найближчими роками посилиться. Проте в галузі виробництва молока значний вплив також належить невеликим за розміром суб'єктам господарювання – господарствам населення. За даними державної статистики України в 2013 р. в структурі фізичних обсягів виробництва молока переважну частку виробили саме господарства населення – 77,5 %, проти 22,5 % у сільськогосподарських підприємств [13]. Слід відзначити менший рівень конкурентоспроможності виробництва молока в господарствах населення та менший рівень їх технічної оснащеності порівняно з сільськогосподарськими підприємствами. Проте при цьому слід також і відзначити їх значно більший вплив щодо вирішення завдань працевлаштування населення, участь у розвитку сільських територій тощо. Також з середовища господарств населення виходять лідери сучасного агробізнесу.

В сучасних економічних умовах важливою є узгоджена дія суб'єктів господарювання молокопродуктового підкомплексу, зокрема: в галузі виробництва молока, в питаннях обміну інформацією та в забезпеченні виробництва якісної продукції. Вітчизняним суб'єктам господарювання галузі не тільки на міжнародних, а й на внутрішньому ринку протистоять інтегровані господарські структури, що за рахунок здійснення промислової та фінансової діяльності мають підвищену стійкість на ринку та можливості підвищувати рівень конкурентоспроможності власно виробленої продукції шляхом перерозподілу матеріальних та фінансових ресурсів. Відповідно зазначеного важливим є приділення уваги на різних рівнях галузевого управління підвищенню рівня взаємодії між суб'єктами господарювання галузі на основі розвитку різних процесів інтеграції. При цьому з точки зору питань монополізму кожна інтеграція повинна мати свої межі. У інтегрованих виробників є більший потенціал та можливості щодо підвищення рівня конкурентоспроможності продукції. Поряд з цим, на певних ринках (наприклад, регіональних), де домінує положення мають інтегровані структури, відбувається викривлення ринкового середовища та їх диктат в питаннях обсягів та цін пропозиції товарів.

В контексті питань дослідження механізми державної підтримки розглядаються складовими механізми регулювання розвитку підкомплексу. При розгляді досвіду антимонопольно-конкурентного регулювання Європейського Союзу до стану монополізованості окремих ринків можуть привести заходи державної підтримки. Державна підтримка суб'єктів господарювання молокопродуктового підкомплексу з виробництва та переробки молока здійснюється шляхом фінансування з Державного бюджету. Відповідно цього важливим є розгляд інструментів державної підтримки розвитку молокопродуктового підкомплексу (рис. 3.) та обов'язкове дослідження їх впливу на ситуацію в галузі.

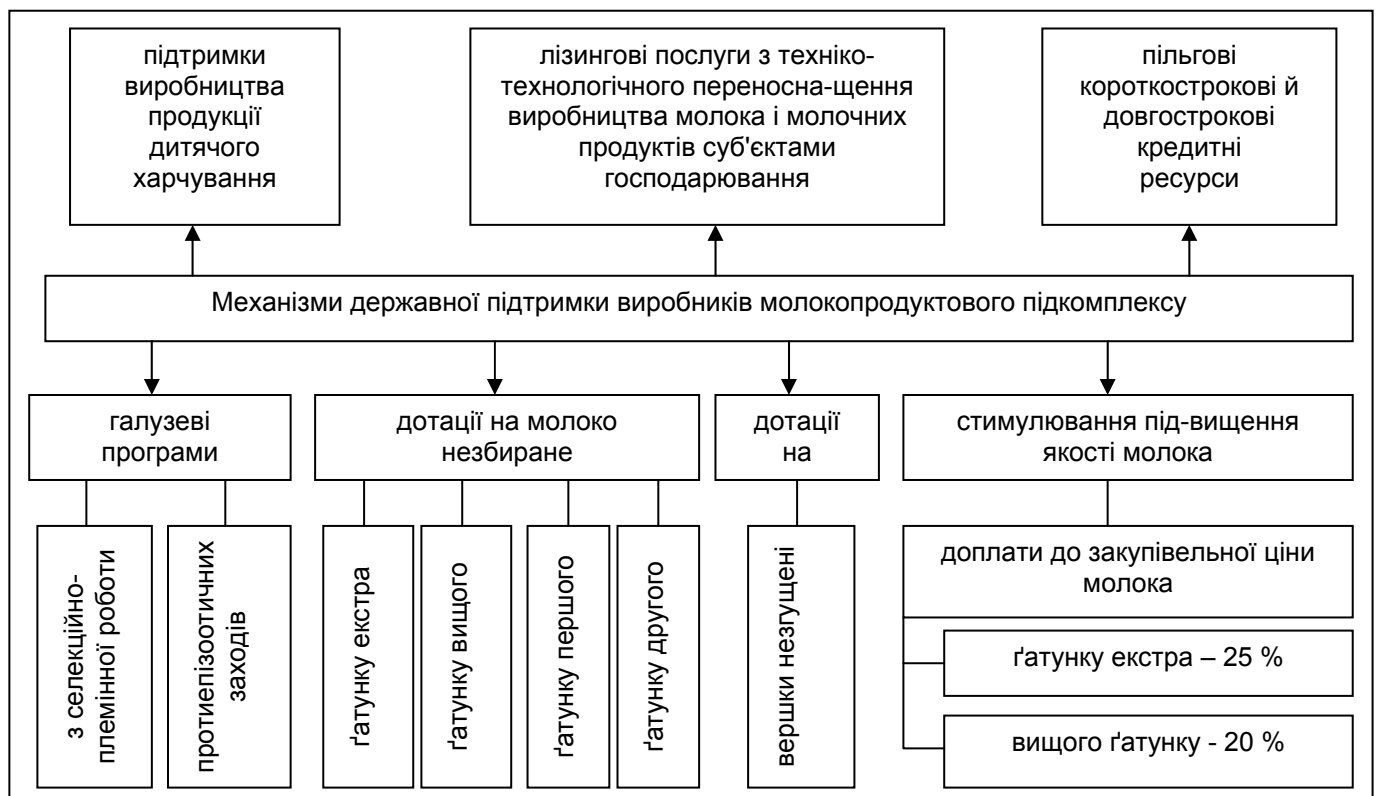

Рисунок 3. Механізми державної підтримки виробників молока, молочної сировини і молочних продуктів

Складовою підвищення конкурентоспроможності продукції є формування системи та механізмів досягнення безпечності та якості молока і молочних продуктів. В цьому відношенні доцільним є активізація позиції виробників молока щодо контролю його якості. Одним з варіантів вирішення цього завдання є залучення до виконання даної функції асоціацій виробників молока та молочної продукції. За державою в цьому відношенні залишаються контрольні-моніторингові функції.

В процесі здійснення аграрних реформ в галузі виробництва молока був відзначений факт недостатньої професійної підготовки виробників щодо забезпечення умов виробництва якісного молока, що має місце в значній частині особистих селянських господарств. Відповідно цього на рівні держави важливим є проведення заходів з інформаційного забезпечення всіх категорій виробників, а разі потреби і проведення показових навчань, з порядку дотримання базових принципів різних технологій виробництва молока з урахуванням особливостей способу утримання стада, системи його годівлі тощо.

Формування міжнародних та національних інтеграційних структур супроводжується раціоналізацією системи взаємовідносин. Визначальним при цьому є можливість забезпечення рівня конкурентних переваг за окремими етапами руху продукції: виробництва, переробки, транспортування та торгівлі з урахуванням досвіду партнерів. Тобто в цьому відношенні набули поширення процеси диференціювання загального процесу виробництва за окремими етапами та визначення переваг, що можна отримати на кожному етапі. Наприклад, якщо інтегрована структура створюється на молокопродуктовому ринку, то складовою її діяльності обов'язково є механізми диференціації та спеціалізації. В цьому відношенні корисним є узагальнення досвіду запровадження вітчизняними суб'єктами господарювання конкурентних механізмів розвитку у відповідь на виклики з якими вони стикаються.

Викривлення ринкового стану відбувається внаслідок інформаційної асиметрії та нерівномірного розподілу інформації в першу чергу щодо цін та обсягів пропозиції на окремих ринках. В зв'язку з цим важливим напрямом вдосконалення механізму антимонопольно-конкурентного регулювання є задіяння інструментів максимального забезпечення інформованості галузевих суб'єктів підкомплексу, що пов'язано із визначенням суб'єктів та інструментів надання інформації. Основним суб'єктом з подолання інформаційного викривлення ринку об'єктивно повинно бути Міністерство аграрної політики та продовольства України, в доповнення до діяльності по цьому напрямку якого може бути діяльність служб дорадництва, університетів, галузевих асоціацій. В якості інструментів доцільним є використання сайтів, системи електронних розсилок, друкованих засобів інформації, використання практики проведення спільних робочих нарад в виробничих умовах.

Також у налагодженні ефективного функціонування молокопродуктового підкомплексу потенційно важлива роль має розширення практики використання продовольчих регіональних брендів молочної продукції. Використання іміджу брендів об'єднує виробників та стимулюватиме їх до інтегрування в питання забезпечення якості молочної продукції для отримання кожним з них конкурентних переваг в вигляді вищої ціни.

Використання брендів молока та молочної продукції сприятиме персоналізації суб'єктів господарювання з їх виробництва та виокремлення найкращих з них споживачами. При цьому слід відзначити необхідність формування системи реєстрації брендів, їх капіталізації, підтримання та порядку використання. Це є одним з пріоритетних механізмів конкурентного регулювання розвитку молокопродуктового підкомплексу.

В цілому, для України важливим є збереження молокопродуктового підкомплексу, в якому на основі забезпечення дієвості функціонування конкурентного середовища, можна спрямувати виробників на виробництво конкурентоспроможної продукції, забезпечити її належним асортиментом власне населення та зміцнити позиції виробників на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Висновки та перспективи подальших досліджень

В процесі виконання дослідження зазначається, що ринки молока та молочної продукції функціонують в умовах мінливого впливу факторів навколишнього середовища на господарські процеси галузі. Доведено, що досягненню визначених цілей розвитку на різних рівнях управління молокопродуктового підкомплексу сприятиме формування належного апарату регулюючих механізмів. Загальну сукупність механізмів регулювання зведено до 5 груп механізмів: вхідних бар'єрів доступу на ринки молока та молочної продукції; антимонопольного регулювання; конкурентного регулювання; державної підтримки та моніторингу і контролю якості й безпечності молока і молочної продукції. Описано особливості задіяння кожної групи механізмів в процесі забезпечення розвитку ринків молока та молочної продукції.

Перспективи подальших досліджень полягають в уточненні умов для запровадження кожної групи регулюючих механізмів на ринках молока та молочної продукції.

Список використаних джерел

1. Авдашева С.Б. *Экономические основы антимонопольной политики : российская практика в контексте мирового опыта* / С.Б. Авдашева, А.Е. Шаститко, Е.Н. Калмычкова // *Экономический журнал ВШЭ*. – 2007. – Т. 11. – № 4. С. 562–610.
2. Арментано Доминик Т. *Антираст против конкуренции* / Доминик Т. Арментано : пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 432 с.
3. Віскузі В. *Кіп Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика* / [пер. с англ. В. Кіп Віскозі, Джон М. Верном, Джозеф Е. Гарингтон (мол.) ; ред. пер. та авт. передм. О. Кілієвич]. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 1047 с.

4. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України на внутрішньому і зовнішньому ринках : наук. доповідь / [Трегобчук В.М., Пасхавер Б.Й., Бородіна О.М. та ін.] ; за ред. В.М. Трегобчука, Б.Й. Пасхавера. – К. : Ін-т екон. та прогноз., 2007. – 260 с.
5. Інтеграція та самоорганізація аграрного бізнесу в умовах децентралізації влади : монографія / [Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф., Малік М.Й. та ін.] ; за ред. М.Ф. Кропивка, В.В. Россохи. – К. : ННЦ ІАЕ, 2015. – 484 с.
6. Коваленко Ю.С. Аграрний ринок України: організація та управління / Ю.С. Коваленко. – К. : ІАЕ УААН, 1998. – 108 с.
7. Мэнкью Н.Г. Принципы экономики / Н.Г. Мэнкью, 2-е изд., сокращ. – СПб : Питер, 2001. – 496 с.
8. Про молоко та молочні продукти : Закон України № 1870-IV від 24.06.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Розанова Н. Конкурентная политика в Канаде / Н. Розанова // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – №11. – С. 72–80.
10. Самуэльсон П. Экономика / П. Самуэльсон, В. Нордхаус ; пер. с англ. [под ред. Тарасевича Л.С., Леусского А. И.]. – М. : Бином-КноРус, 1999. – 799 с.
11. Kirzner I.M. Entrepreneurial Discovery and the Competitive Market Process : An Austrian Approach / I.M. Kirzner // Journal of Economic Literature. – 1997. – Vol. 35. – № 1. Mar. – P. 60-85.
12. Williamson O.E. Markets and Hierarchies : Analysis and Antitrust Implications / O.E. Williamson. – New York : Free Press, 1975. – 286 p.
13. Сільське господарство України за 2013 рік. Статистичний збірник / За ред. Н.С. Власенка; відп. за вип. О.М. Прокопенко. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 399 с.

References

1. Avdasheva S.B., Shastitko A.E., Kalmychkova E.N. Ekonomicheskie osnovy antimonopol'noy politiki : rossiyskaya praktika v kontekste mirovogo opyta // Ekonomicheskiy zhurnal VShE. –2007. –Т. 11. –№ 4. S. 562–610.
2. Armentano Dominik T. Antitrasht protiv konkurentsii : per. s angl. –М. : Al'pina Biznes Buks, 2005. –432 s.
3. V. Kip Viskozi, Dzhon M. Vernom, Dzhozef E. Garynngton Ekonomichna teorija reguljuvannja ta antymonopol'na polityka / [per. s angl. K. : Vyd-vo Solomii' Pavlychko «Osnovy», 2004. –1047 s.
4. Tregobchuk V.M., Pashaver B.J., Borodina O.M. ta in. Zabezpechennja konkurentospromozhnosti agrarnogo sektora ekonomiky Ukrai'ny na vnutrishn'omu i zovnishn'omu rynkah : nauk. dopovid'. – К. : Ін-т екон. та прогноз., 2007. – 260 с.
5. Lupenko Ju.O., Kropyvko M.F., Malik M.J. ta in. Integracija ta samoorganizacija agrarnogo biznesu v umovah decentralizacii' vlady : monografija ; za red. M.F. Kropyvka, V.V. Rossohy. – К. : NNC ІАЕ, 2015. – 484 с.
6. Kovalenko Ju.S. Agrarnyj rynek Ukrai'ny: organizacija ta upravlinnja. – К. : ІАЕ УААН, 1998. – 108 с.
7. Men'kyu N.G. Printsipy ekonomiks. – SPb : Piter, 2001. – 496 s.
8. Pro moloko ta molochni produkty : Zakon Ukrai'ny № 1870-IV vid 24.06.2004 r. : <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Rozanova N. Konkurentnaya politika v Kanade // Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya. – 2003. – №11. – С. 72–80.
10. Samuel'son P., Nordkhaus V. Ekonomika ; per. s angl. [pod red. Tarasevicha L.S., Leusskogo A. I.]. – М. : Binom-KnoРус, 1999. – 799 с.
11. Kirzner I.M. Entrepreneurial Discovery and the Competitive Market Process : An Austrian Approach // Journal of Economic Literature. – 1997. – Vol.35. – №1. Mar. – P.60-85.
12. Williamson O.E. Markets and Hierarchies : Analysis and Antitrust Implications. – New York : Free Press, 1975. – 286 p.
13. Sil's'ke gospodarstvo Ukrai'ny za 2013 rik. Statystychnyj zbirnyk / Za red. N.S. Vlasenka; vidp. za vyp. O.M. Prokopenko. – К. : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrai'ny, 2014. – 399 с.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Припуга Наталія Володимирівна, старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, м. Київ

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Припуга Наталья Владимировна, старший преподаватель кафедры теоретической и прикладной экономики,

Институт подготовки кадров государственной службы занятости Украины, г. Киев

DATA ABOUT THE AUTHOR

Pruputa N.V., Senior lecturer in theoretical and applied economics
Training Institute State Employment Service of Ukraine, Kiev.